

побудова і використання у статистичній практиці статистичного реєстру суб'єктів підприємництва - фізичних осіб.

Література.

1. Всі кодекси України. – К.: ТОВ “Універсал-Бізнес”, 2003. – 472 с.
2. Валентен Г. Регистр предприятий и учреждений //Статистика предприятий. Статистические очерки – том 2.- Берлин: 1998, - С. 31- 60.
3. Варнідіс А.В. Проблеми впровадження статистичного реєстру як інструменту координації статистичних спостережень // Проблеми статистики.

Щорічник наукових праць, № 4. – К.: 2002. - С. 65 -71.

4. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців. Закон України від 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003.
5. Статистичний бюлетень показників Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України. – К.: Держкомстат України, 1997-2004.
6. Legal texts relating to the European business statistical system // Eurostat. – Luxemburg, 1998. – 421 с.

Статья поступила в редакцию 14.06.2005

М.М. ТУРІЯНСЬКА,
к.е.н, доцент ДонНТУ

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА І НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ

Розростання тіньового сектора економіки, його проникнення в усі сфери економічних і суспільних відносин у всіх країнах світу об'єктивно привертає підвищену увагу як з боку вчених, так і урядових кіл.

Розрахунки Ф. Шнайдера свідчать, що в країнах Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) тіньова економіка в 1999-2000 роках становила 16,8% від сумарного офіційного ВВП. “Лідерами” в цьому списку є Греція (28%) та Італія (27,1%), а на останніх позиціях – США (8,7%) та Швейцарія (8,6%) [1].

Метою статті є теоретичне дослідження негативного впливу тіньової економіки на національну безпеку України і визначення заходів, які сприятимуть залученню в українську економіку коштів від її детінізації та легалізації (амністії) доходів некримінального походження.

Для оцінки розмірів тіньової економіки застосовують різні методи: аналіз початкових розбіжностей між національними доходами та видатками, метод споживання електроенергії, аналіз флуктуацій у робочій силі протягом періоду часу, монетарні

методи та інші. Перевагою монетарних методів є використання рядів, які можна вимірювати досить точно: готівка в обігу, грошові агрегати тощо. Ці підходи до оцінки тіньової економіки ґрунтуються на монетарному співвідношенні, яке було вперше виведено Ф. Кейгеном [2]. Одним з таких підходів є запропонований Е. Фейге [3] трансакційний підхід, який пізніше вдосконалив В. Танзі [4]. Він довів, що крім офіційного попиту на гроші, існує неофіційний, який залежить також і від податкових змінних: рівня оподаткування, складності податкової системи тощо.

На рис. 1 показана динаміка рівня тіньової економіки України з 1991 по 2003 роки [5].

З 1991 по 2003 рік рівень тіньової економіки виріс удвічі – з 17,7 відсотків до 34,1 відсотка ВВП, з найнижчого – 17,7 відсотків у 1991 році до свого максимуму – 43,5 відсотка у 1995 році. Починаючи з 1997 року рівень тіньової економіки починає знижуватись і в 2003 році становив

©М.М. Туріяньська, 2005

34,1 відсотка ВВП.

Тіньова економіка гальмує процеси, зв'язані з науково-технічним і технологічним прогресом, сприяє зниженню частки нагромадження в суспільному секторі. Для неї іманентні «омертвляння» капіталу (наприклад, перетворення його в скарби і

предмети розкоші) і низька частка його нагромадження. Тіньова економіка негативно впливає на загальну структуру нагромадження, тому що велика частина її засобів направляється на невиробниче нагромадження.

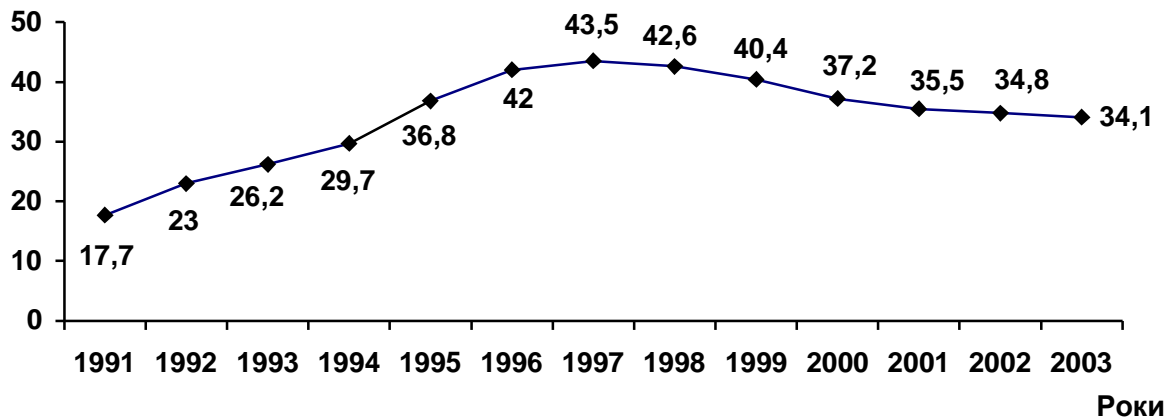

Рис. 1 Рівень тіньової економіки (% до загального ВВП)

Навіть у тому випадку, коли кошти тіньової економіки йдуть на виробниче нагромадження, воно, як правило, буває недостатнім для модернізації і тим більше переорієнтації виробництва на випуск експортної продукції, конкурентноздатної на світовому ринку.

Тіньова економіка є економічною і фінансовою базою утворення рівнобіжної державі інфраструктури влади. Держава втрачає можливості реального керування економікою, оскільки половина економічної діяльності має неофіційний характер. Це деформує представлення, у тому числі і державному керівництві, про об'єктивний стан економіки, ускладнює формування ефективної економічної політики.

У ситуації, коли прийняті нові закони діють неефективно, а уряд не в змозі надати кошти, необхідні для розвитку економіки, створюються умови для росту корупції і злочинності.

Тіньовий бізнес і корумпована бюрократія стають не просто партнерами, а розбудовують свою систему монопольної організації бізнесу.

Тіньова економіка має антинаціональний характер, руйнує економічну систему держави, заважає утворенню великого легального національного капіталу. Основні вільні фінансові ресурси, сформовані в цьому секторі, направляються за рубіж для забезпечення їхньої схоронності. Національна економіка виснажується, одночасно інвестуючи економіки інших країн.

Тіньова економіка розбещує суспільство, деформує свідомість людей, привчає ігнорувати встановлені державою правила, веде до правового нігілізму.

Нові ринкові відносини отожднюють в суспільній свідомості з протиправною діяльністю, що формує психологічний опір реформам.

Варто враховувати наявність значної кількості суб'єктів, зацікавлених у збереженні існування тіньової економіки, що представлені чотирма групами:

- перша група – суб'єкти тіньової економіки, що концентруються навколо владних структур у пошуках можливостей реалізувати власні інтереси шляхом прийняття або коректування відповідних

державних рішень. Часто заходами для боротьби з тіньовими операціями, прямо або опосередковано, служать «конкуренції» між такими тіньовими угрупованнями;

- друга група – суб'єктами є підприємці, що вважають за доцільне частково або в повному обсязі здійснювати операції поза рамками діючого законодавства, використовуючи в ньому пробіли і спираючись на зв'язок з корумпованими державними чиновниками;

- третя група – суб'єктами є рядові громадяни, що змушені поповнювати власні доходи за рахунок діяльності в тіньовій сфері;

- четверта група – суб'єктами є споживачі, що мають можливість за рахунок використання товарів і послуг, зроблених у тіньовому секторі, зменшити свої споживчі витрати.

Найбільш серйозна погроза, що виникає для національної безпеки при динамічному розширенні масштабів тіньової економіки й усе більш повному залученні населення в тіньову діяльність, складається в можливості влучення країни в «тіньову інституціональну пастку» - стан стійкої рівноваги, що характеризується поширенням тіньової економіки на значну частину економіки країни при неможливості мобілізації державних ресурсів, достатніх для переходу в інший, більш ефективний, стан рівноваги. Вихід з такої пастки потребує витрат, рівних по величині дохідної частині Держбюджету України, що безсумнівно загрожує економічному розвитку країни.

Причому, рух до стану «тіньової інституціональної пастки» може перетворитися в процес з позитивним зворотним зв'язком: функціонувати в сфері тіньової економіки стає тим вигідніше, чим більше людей у ній бере участь. При цьому виникає «ефект вирви», небезпечний тим, що повернути відповідний рух назад практично неможливо, і виникає він тоді, коли ступінь затягнення у тіньову економіку перевищує визначений поріг. Якщо частка працездатного населення, зайнятого в тіньовій економіці, досягає 40%, то сповзання «у вирву» необратньо.

Слід зазначити негативний вплив тіньової економіки на національну безпеку України, під якою розуміється ступінь захищеності країни від виникнення і (або) дії факторів (погроз, сил), що можуть завдати істотної шкоди цілісності, суверенітету і незалежності країни, підірвати потенціал її вільного розвитку відповідно до національних пріоритетів або серйозно погіршити її положення у світовому співтоваристві.

На рис. 2 зазначені основні напрямки впливу росту тіньової економіки на національну безпеку.

Незважаючи на велику кількість наукових публікацій, єдиного універсального поняття тіньової економіки не сформульовано. Відмінність позицій обумовлена, як правило, розбіжностями у розв'язанні авторами теоретичних і практичних завдань.

Так, особливістю економічного підходу є вивчення впливу тіньового сектора на ефективність економічної політики, розподіл використання інвестиційних ресурсів, розробку надійних методів оцінки тіньової економіки. Дослідження тіньової економіки відбувається на глобальному, макро- і мікрорівнях, а також в інституціональному аспекті [6,7,8,9,10,11,12].

За методологією ООН структура тіньової економіки поділяється на три види [13]: прихована діяльність, неофіційна діяльність і нелегальна діяльність.

Прихована діяльність – це діяльність, яка може бути і легальною, але результати якої приховуються або применшуються з метою ухилення від податків та інших соціальних зобов'язань.

Неофіційна діяльність – це тіньова діяльність переважно в секторі домогосподарств (наприклад, отримання неоподаткованого доходу від продажу своєї сільгоспродукції і таке інше).

Нелегальна діяльність – «чорна», кримінальна економіка, на межі якої знаходяться такі дії, як корупція чи незаконна приватизація.

Таким чином, тіньова економіка – це економічна діяльність, яка не враховується, не контролюється і не оподатковується державою і спрямована на отримання доходу шляхом порушення чинного зако-

нодавства.

З метою локалізації тіньової економіки та відтіснення її у ту нішу, яку вона займає у всіх цивілізованих країнах (зовсім знищити – в ідеальному варіанті), треба правильно ідентифікувати цей складний і багатоплановий феномен у всій різноманітності його форм.

Практика вітчизняних перетворень свідчить: «тіньова економіка» є реакція суб'єктів, що хазяюють, і громадян на систему, що ставить їх у положення жертв правового й економічного свавілля [14, с.8].

Так, деформація податкової сфери знаходить вияв у впливі на перерозподіл податкового навантаження і, як наслідок, на скороченні бюджетних витрат і деформації їхньої структури. Приховування економічної діяльності від контролю й ухилення від сплати податків та зборів до фондів соціального страхування призводить

до зростання оподаткування прибутків, одержуваних законослухняними платниками податків. У свою чергу, зростання податкового навантаження на легальний сектор економіки стимулює подальшу тінізацію та приховування прибутків від оподаткування.

Наслідком нелегальної зайнятості в тіньовому секторі економіки є витіснення із сфери суспільно-корисної праці легальних робітників. Загальний обсяг виробництва не збільшується, а офіційна його частина стає меншою, що призводить до зниження податкових надходжень. Таким чином, приховування навіть дозволеної законом економічної діяльності викликає перерозподіл прибутків і власності шляхом деформації податкової політики і податкових відносин.

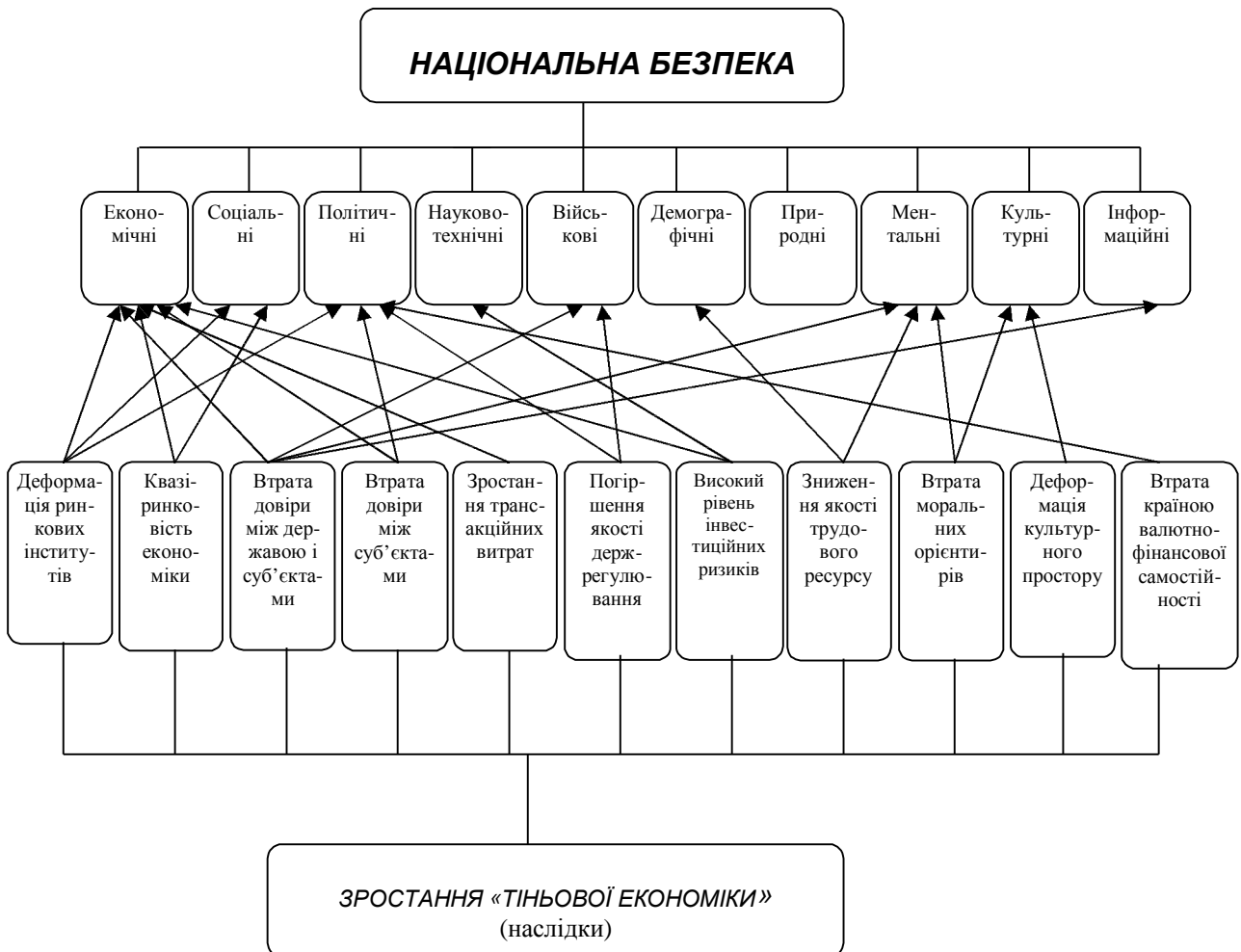

Рис. 2. Основні напрямки впливу росту тіньової економіки на національну безпеку [15, с. 9]

Деформація бюджетної сфери виявляється у скороченні витрат державного бюджету і виплат з фондів соціального страхування, деформації їхньої структури. Скорочення видатків бюджету є причиною недофінансування державних інститутів регулювання економіки (контролюючих, правоохоронних органів), їхнього ослаблення і деградації в той час, коли є найбільша потреба в забезпеченні прав і законних інтересів учасників економічних відносин. Негативним наслідком є також зменшення витрат і недофінансування соціальних програм, в тому числі недостатнє пенсійне забезпечення. Це відбувається в той період, коли рівень соціальної диференціації населення досяг критичного розміру, а значна частина населення України отримує доходи нижче офіційно встановленого мінімуму. У бідних країнах скорочення коштів, призначених для здійснення соціальних програм і інвестицій для розвитку економіки, ставить під загрозу соціальну стабільність і прогрес. Різде скорочення державних витрат не дозволяє здійснити структурну перебудову економіки, загострює екологічні проблеми, ставить у важке економічне становище підприємства галузей обробної промисловості, де зосереджені високі технології і найбільш кваліфікований трудовий потенціал.

Тіньовий сектор економіки не забезпечує належного внеску у розв'язання суспільних проблем і, що особливо небезпечно, порушує принципи соціальної справедливості, моральних устоїв в суспільстві.

Основну роль у детінізації економіки повинне зіграти сама держава під контролем суспільства. Для цього необхідно розробити концепцію і програму державної політики у відношенні тіньової економіки, спрямованих на рішення наступних основних задач:

- забезпечення необхідних умов для розвитку підприємництва на основі комплексно-правового підходу, зв'язаного з удосконалюванням законодавства;
- здійснення інтеграції здорового сектора тіньової і легальної економіки;
- створення суспільної атмосфери

неприйняття, нетерпимості до кримінального сегмента тіньової економіки кожним громадянином України, поширення практики державних замовлень на підготовку і публікацію в ЗМІ матеріалів, що мають антикримінальну спрямованість;

- вживання заходів по розмежуванню влади, власності та фінансів;
- відновлення інвестиційного потенціалу держави;
- проведення невідкладної перебудови соціальної сфери і насамперед істотного підвищення добробуту людей, забезпечення зростання соціальних інвестицій.

Нова пенсійна система повинна забезпечити вихід заробітної плати з "тіні", що, у свою чергу, потягне за собою і вихід з "тіні" економічної діяльності суб'єктів господарювання.

Прийняття законів (навіть найбільш досконалих) автоматично і в повному обсязі не вирішує усіх проблем у боротьбі з тіньовою економікою. Для цього потрібно налагодити відповідний контроль з боку держави і працівників за діяльністю підприємств, виплатою заробітку, сплатою податків до бюджету і зборів до фондів соціального страхування. Особливо важливим у житті суспільства є відродження його духовності та свідомого дотримання моральних принципів, які людство виробило впродовж тисячоліть.

Створення сприятливих умов для детінізації господарської діяльності суб'єктів підприємництва та легалізація коштів некримінального походження, прихованих від оподаткування (зокрема, вивезених за кордон) має відбуватися в Україні водночас з посиленням боротьби з відмиванням доходів, отриманих злочинним шляхом.

Один з негативних проявів глобалізації – різке посилення криміналізації національних економік і міжнародних господарських відносин по лінії «відмивання» капіталів незаконного походження. За різними оцінками, обсяг щорічно легалізованих у світі «брудних» доходів досяг до кінця XX сторіччя астрономічних сум – 0,5-1,3 трлн. дол. Критичне наростання цих

тривожних тенденцій стимулювало протидію їм світового співтовариства, що виразилося, зокрема, у створенні спеціалізованих міжнародних організацій. Так, у липні 1989 р. на паризькій нараді «великої сімки» (за участю Комісії європейських співтовариств) була створена Спеціальна група по боротьбі зі злочинністю у фінансовій сфері («Financial Action Task Force on Money Laundering» - FATF, у російській транскрипції – ФАТФ), що націлюється на всебічний аналіз результатів оперативних заходів щодо запобігання використанню банківської системи і фінансових установ для «відмивання» грошей, на розробку модельних («еталонних») законодавчих актів і превентивних мір у цій області, а також на підвищення рівня координації відповідних спільних зусиль країн-учасниць.

Основне завдання FATF – забезпечити прийняття всіма фінансовими центрами міжнародних стандартів у сфері запобігання «відмиванню брудних» грошей, його виявлення та притягнення вищих посадових осіб до відповідальності.

На виконання цього завдання FATF підготувала «Сорок рекомендацій», які є міжнародними стандартами і становлять базову структуру заходів, спрямованих проти «відмивання брудних» грошей. Ці стандарти визнали, прийняли і схвалили багато міжнародних організацій, зокрема Базельський комітет з регулювання банківської діяльності.

Хоча рекомендації не є міжнародною конвенцією, обов'язковою до виконання, більшість країн світу взяли на себе зобов'язання боротися з «відмиванням» грошей шляхом реалізації цих рекомендацій. Визначаючи загальні принципи дій, «Сорок рекомендацій» залишають за країнами право на певну гнучкість у їх реалізації в кримінальному законодавстві, здійсненні правосуддя, діяльності фінансової системи, тобто з урахуванням норм національного законодавства.

У Постанові Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 28 серпня 2001 року №1124 «Про сорок рекомендацій» групи з розробки фінансових заходів боротьби з «відмиванням» грошей

(FATF) записано, що органи виконавчої влади, банківські та інші фінансові установи повинні керуватися у своїй діяльності Сорока рекомендаціями FATF.

«Відмивання» грошових коштів, отриманих злочинним шляхом, - складний процес, який постійно вдосконалюється і часом включає багато операцій, здійснюваних у різноманітних формах. Найпоширенішою є так звана трифазна модель «відмивання» грошей. Для неї характерні три стадії (етапи) процесу легалізації злочинних доходів: розміщення, розшарування, інтеграція.

На першій стадії відбувається попереднє «відмивання» брудних грошей. У банківському секторі воно виявляється у діях, спрямованих на уникнення обов'язкової у багатьох країнах ідентифікації клієнтів. У європейських державах саме ця стадія вважається найкритичнішою. Основні форми «відмивання» брудних грошей на цій стадії такі:

- шахрайство з використанням підставних осіб та фірм;
- обмін банкнот невеликої номінальної вартості на банкноти більших номіналів;
- підкуп або залякування банківського персоналу, відповідального за здійснення ідентифікації клієнтів;
- підробка документів з метою приховування справжнього джерела походження грошей або їх місцезнаходження;
- серфінг – переказ грошових коштів у банківські чеки, облігації, цінні папери на перед'явника тощо. При цьому купівля здійснюється на дещо меншу суму, ніж та, за якою необхідно ідентифікувати клієнта;
- структуринг – здійснення платежів невеликими сумами на один і той же банківський рахунок;
- використання підприємств зі значним готівковим обігом, до легальної виручки яких додаються «брудні» гроші;
- створення власних фіктивних підприємств, котрі декларують брудні гроші як легальну виручку.

На другій стадії (розшарування) ме-

тою “відмивання” грошей є відокремлення злочинних доходів від джерела їх походження шляхом проведення низки фінансових операцій, після яких обривається ланцюжок слідів і забезпечуються анонімність майнових цінностей. Операції на цій стадії, як правило, мають міжнародний характер. Їх часто здійснюють підставні особи й фірми, які виставляють фіктивні рахунки як основу для здійснення грошових переказів.

Характерно для цієї стадії процесу “відмивання” грошей є також купівля цінних паперів на вторинному ринку (щоб приховати первинне джерело походження коштів, їх купівля та продаж здійснюються із залученням брокерів або дилерів брокерської фірми).

Найважливішим методом розшарування на сьогодні є електронний переказ коштів. Правоохоронні і податкові органи багатьох країн занепокоєні проблемою електронних платежів, які можна здійснювати анонімно і на будь-якій відстані, що створює ідеальні умови для уникнення сплати податків, “відмивання” грошей та іншої злочинної діяльності.

Нині у проведенні операцій другої стадії велику роль відіграють офшорні зони та країни з м’яким податковим режимом і слабкорозвиненою системою фінансового контролю. Гроші переказуються на рахунки офшорних фірм на підставі фіктивних експортно-імпорتنих контрактів, як правило, із завищеними цінами.

Третьою стадією є інтеграція. Гроші набувають нового, легального джерела походження й інвестуються в легальну економіку. “Відмиті” кошти, зазвичай, інвестуються у підприємства, які далі можуть бути використані у кримінальній діяльності.

В Україні склалися об’єктивні економічні умови для активного “відмивання” грошових коштів. Незаконний обіг наркотиків, незаконна підприємницька діяльність, торгівля зброєю та людьми, підпільний гральний бізнес – це далеко не повний перелік видів злочинної діяльності, що приносить значні доходи, які злочинці прагнуть легалізувати, в тому числі й через

банківську систему.

Слід зазначити, що сприятливим середовищем для “відмивання” брудних коштів є посередництво, яке набуло вражаючих масштабів. Тільки у 2002 році оптовий перепродаж товарів сягнув 200 млрд. грн. – дві третини оптового товарообігу [16, с.7].

Поширенню процесу “відмивання” грошей в Україні сприяє й те, що в економіці держави безготівкові розрахунки на практиці використовуються недостатньо – переважає готівковий обіг.

У дванадцятому щорічному (2002 року) звіті FATF кваліфікував Україну як державу зі сприятливими умовами для “відмивання” брудних грошей та вніс її до так званого чорного списку країн, які не сприяють міжнародним зусиллям у боротьбі із цим негативним явищем.

Зараз зроблено чимало, щоб у лютому 2004 році на черговому засіданні FATF Україну викреслили з чорного списку, а саме:

- внесені суттєві зміни та доповнення до Законів України “Про банки і банківську діяльність”, “Про запобігання та протидію легалізації (“відмивання”) доходів, отриманих злочинним шляхом”;
- у складі Міністерства фінансів створено Державний департамент фінансового моніторингу як урядовий орган державного управління;
- планується створення на базі Держдепартаменту фінансового моніторингу єдиної інформаційно-аналітичної системи для відстежування фінансових операцій, які підлягають моніторингу, серед яких обіг золота, срібла, алмазів, торгівля нерухомістю.

Підходи до вирішення проблем відмивання коштів кримінального походження та легалізації доходів, прихованих від надмірного оподаткування, які мають принципово різне походження, також повинні кардинально відрізнятись.

При цьому головна увага держави на сучасному етапі має приділятися створенню сприятливих умов для переливання коштів із тіньового сектору економіки до легального, створенню цілісної системи

державної протидії відмиванню коштів злочинного походження та її механізмів, які мають бути достатньо ефективними з точки зору проголошених цілей і водночас не заважати нормальному функціонуванню фінансових установ, їх подальшому розвитку.

Проведене дослідження негативного впливу тіньової економіки на національну безпеку України дозволяє зробити такі висновки.

Максимальне залучення в національну економіку коштів, які можуть бути отримані від детінізації економіки та легалізації (амністії) доходів, прихованих від надмірного оподаткування, у т.ч. вивезених за кордон, можливо лише у випадку послідовної реалізації державою комплексу заходів, зокрема:

- проведення податкової реформи;
- створення умов для легалізації зайнятості;
- сприяння розвитку банківської системи та забезпечення ефективної діяльності фінансових ринків;
- скорочення рівня монополізації виробництва та розвитку конкурентного середовища;
- підвищення ефективності державного нагляду та контролю за підприємницькою діяльністю через застосування економічних механізмів майнової відповідальності та банкрутства з одночасним обмеженням повноважень державних регулятивних органів щодо адміністративного втручання у господарську діяльність підприємств;
- забезпечення прозорості у сфері виконавчої влади;
- підвищення ефективності системи управління корпоративними правами;
- розробки, з урахуванням світового досвіду, відповідного правового забезпечення процесу легалізації (амністії) доходів, отриманих внаслідок приховування від надмірного оподаткування.

Одним з пріоритетних напрямів державної політики має стати протидія “відмиванню” коштів злочинного походження. Зважаючи на це, у контексті деті-

нізації економіки України важливе значення має налагодження чіткого механізму фінансового моніторингу, який не перешкоджав би нормальному функціонуванню банківської та фінансової системи країни.

Література

1. Schneider F. The size and development of the shadow economies and shadow labor force of 210 ECD countries: What do we really know? / Johannes Kepler University of Zinz, Department of Economics.-2001.-August.-39 p.
2. Cagan P. The demand for currency relative to the total money supply// Journal of Political Economy. – 1958. - Vol. 66. - № 4. – p. 303-329.
3. Feige E. How big is the irregular economy?// Challenge. – 1962. – Vol. 22. - № 1. p. 5-13.
4. Tanzi V. The Underground Economy in the United States Annual Estimates, 1930-80// International Monetary Fund Ytaff Papers. – 1983. - № 2 Vol. 30 – p. 283-305.
5. Послання Президента України до Верховної ради України: “ Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2003 році// Економіст. – 2004.- № 3. – с. 21-56.
6. Бородюк В., Приходько Т., Турчинов О. Оцінки стану тіньової економіки та методи розрахунку її обсягів.-К.: Інститут Росії – НАНУ, 1997.-137с.
7. Варналій З.С. Проблеми протидії легалізації доходів злочинного походження у контексті фінансової безпеки України // Фінанси України.-2003.- №7.-с.34-42.
8. Жалило Я. Еще раз о детенизации экономики // Инвестиции: практика та до-свід.-2003.- № 24.-с.14-16.
9. Мельота І., Тиссен У., Вахненко Т. Фіскальні та регуляторні причини тіньової економіки в країнах з перехідною економікою: приклад України // Інститут економічних досліджень та політичних консультацій.-Наукові матеріали.-2001.- №9.-24 с.
10. Новоселецький Є. На порядку денному – програма детінізації економіки. Реформи на Україні: ідеї та заходи / Під ред. Я.Ширмера і Д.Снембенера.-К.: Альт-

пресс, 2000.-220 с.

11. Попович В.М. Тіньова економіка як предмет економічної кримінології.-К.: Правові джерела, 1998.- 448 с.

12. Турчинов О.В. Тіньова економіка: теоретичні основи дослідження.-К.: Артек, 1995.- 300 с.

13. Framework for the measurement of unrecorded economic activities in transition economies. – Paris: OECD, 1997, - 93 p.

14. Исправников В. “Теневые” параметры реформируемой экономики и антикризисный потенциал среднего класса// Российский экономический журнал. –

2001. - № 3. С. 3-11.

15. Глинкина С., Клейнер Т. “Высветление” экономики и укрепление национальной безопасности России // Российский экономический журнал.-2003.- № 5-6.- с.3-13.

16. Степаненко А. Борьба з “відмиванням” грошей у банківському секторі економіки // Банківська справа.-2003.-№5.- с.3-10.

Статья поступила в редакцию 07.04.2005

В.Н. ИНЯКИН, к.э.н., ст.н.с.,

Институт экономики промышленности НАН Украины

ПРИРОДНАЯ РЕНТА КАК РЕСУРС ЖИЗНЕОБЕСПЕЧЕНИЯ

Экономические катаклизмы 90-х годов XX века существенно понизили жизненный уровень населения Украины, который, несмотря на экономический рост начала XXI века продолжает оставаться низким. По оперативным данным среднедушевой годовой доход в 2004 г. составил в Украине 5591,84 грн., номинально увеличившись за год на 24,8%. Между тем, по данным Госкомстата в 2003 г. 63,4% населения имело среднедушевые расходы ниже среднего уровня, а 83,4% - ниже прожиточного минимума [1, с.432].

В 2005 г. в Украине существенно возросли темпы инфляции, которая только в I квартале составила по данным межгосударственного статистического комитета СНГ 13,5%. [2] Во втором полугодии во всех регионах страны резко повышаются тарифы на жилищно-коммунальные услуги (ЖКУ) в результате давления правительства, опирающегося на ряд принятых законов, регулирующих отношения в жилищно-коммунальном хозяйстве (ЖКХ). В частности Законом Украины «О жилищно-коммунальных услугах» и Законом Украины «О теплоснабжении» предусмотрено, что тарифы должны возмещать себестои-

мость предоставления услуг и обеспечивать предприятиям ЖКХ определённый уровень рентабельности.

Уже в ближайшем будущем санкции против граждан, имеющих задолженность за жилищно-коммунальные услуги будут ужесточаться. Вступил в силу Закон Украины «О внесении изменений в некоторые законы Украины (относительно запрета принудительного выселения наиболее незащищенных слоев населения из жилых помещений без предоставления им других жилых помещений)», в соответствии с которым исполнительные службы Министерства юстиций по решению судов могут принудительно выселять должников из квартир. Тем самым наконец будет обеспечено давнее желание органов государственной власти переложить на население полную оплату коммунальных услуг.

Необходимость повышения тарифов в очередной раз объясняют ростом цен на энергоресурсы. Между тем рост тарифов на ЖКУ давно обогнал рост цен на энергоресурсы, что очевидно из табл.1.

© В.Н. Инякин, 2005